

Platón

Vida i obra

Filòsof grec (Atenes v 427 – id. v 348 aC). De família noble, degué conèixer Sòcrates a 20 anys i visqué amb ell uns vuit anys per iniciar-se en la filosofia. Viatjà molt: Grècia, Egipte, Cirene, Itàlia del S (on es relacionà amb el pitagòric Arquites) i Siracusa, invitat pel tirà Dionís *el Vell* (que l'expulsà) i després, per Dionís *el Jove* (que li concedí la residència). El 387 fundà l'Acadèmia a Atenes.

L'obra de Plató comprèn 28 *Diàlegs* autèntics, en els quals fa aparèixer Sòcrates (*Apologia de Sòcrates*), i es proposa definir nocions com la mentida (*Hípies menor*), el deure (*Critó*), la naturalesa de l'home (*Alcibiades*), la saviesa (*Càrmides*), el coratge (*Laques*), l'amistat (*Lisis*), la pietat (*Eutifró*) i la retòrica (*Gòrgies*, *Protàgones*). Entre el 387 i el 361 aC va escriure *Menexè*, *Menó* (De la virtut), *Eutidem* (De l'erística), *Cràtil* (De la justesa dels noms), *El Convit* (De l'amor), *Fedó*, *La República* (De la justícia), *Frede*, *Teetet* (De la ciència) i *Parmènides*. Els diàlegs de la maduresa són *El sofista* (De l'ésser), *El polític*, *Timeu* (De la naturalesa), *Crítics* (L'Atlàntida), *Fileb* (Del plaer) i *Les lleis*.

El diàleg, on només es fa professió d'ignorància, constitueix el moment primer i fonamental de la filosofia per tal com ella és amor (*filia*) i, en conseqüència, desig, és a dir, mancança, del saber (*sofia*). El mite de la caverna (*La República*) descriu l'itinerari que condueix del món sensible de les aparences al món intel·ligible de la veritat. Segons Plató, la veritable vida correspon a allò que l'opinió comuna creu que és la mort. Amor i matemàtiques són els dos camins que condueixen a la veritat. Però han de ser relacionats per la dialèctica per arribar al principi suprem: el Bé. La dialèctica és alhora el camí que porta a les idees i la ciència de l'articulació de les idees, de la seva participació recíproca. La teoria de les idees permet a Plató donar compte de l'error, de la il·lusió i de la mentida, dels quals els sofistes són, segons ell, les veritables víctimes.

Un dels aspectes essencials de la filosofia platònica és la política. Quin és el millor règim possible (*La República*), el millor règim realitzable (*Les lleis*)? Aquestes preguntes troben una resposta en l'idealisme de Plató, que considera el filòsof el millor dirigent possible de la ciutat. La filosofia platònica ha estat present en la cultura occidental de totes les èpoques.

El banquet

1.- Introducció

El títol grec d'aquest diàleg (*Sympósion*) significa trobada de bevedors; el títol *El Banquet* ve de la tradició llatina (*Convivium*). El subtítol dels manuscrits antics és Sobre el bé.

El seu gènere no és pròpiament el diàleg sinó un nou gènere que aquesta obra inaugura, i que rebrà precisament la denominació de simposi: recull de discursos pronunciats en una sola sessió.

Junt amb *Fedó*, *El banquet* és el primer diàleg on Plató comença a exposar decididament el seu programa filosòfic, esmunyint-se de l'estreta malla dels problemes lògics i lingüístics dels cercles socràtics.

Quan Plató escriu i publica *El banquet*, el cercle cultural que anomenem Acadèmia es trobava en ple rendiment. En el seu renovador programa s'hi incloïen la retòrica i la dialèctica (lògica), d'una part, i les ciències matemàtiques d'inspiració pitagòrica, d'altra part. *El banquet*, però, no s'ha de concebre com una expressió de l'ensenyament de l'Acadèmia. Es tracta d'una composició literària destinada a la lectura pública.

El banquet és un diàleg reportat per un narrador. A aquesta obra, Apol·lodor, el narrador no era present a la

reunió, i reproduïx l'exposició que li'n fa un altre personatge que sí que hi era, Aristodem. La narració d'Apol·lodor té lloc un any abans de la mort de Sòcrates, el 400. La reunió reportada es pot situar entorn del 416, quan s'inicia la declinació de la sofística atenesa.

L'ambient del diàleg és sofístic. Molts convidats són deixebles de grans sofistes: Fedre, de Lísies; Pausànies, de Pròdic; Erixímac, d'Hípies; Agató, de Gòrgies.

Pel que fa al contingut, aquest diàleg és, com quasi tots els de Plató, polivalent. Els editors hel·lenístics, atents només al contingut filosòfic, el subtitularem sobre el bé o sobre l'amor; aquests són, en efecte, els temes materials del diàleg.

En primer lloc, *El banquet* és una obra literària, tant en el seu descabdellament argumental com en la qualitat de la llengua. Aquesta obra, primer és un producte literari, i secundàriament una obra filosòfica.

Segonament, aquest diàleg, tenia una funció biogràfica de Plató. Aquests diàlegs representaven la primera aparició pública del programa educatiu propi de l'Acadèmia. *El banquet* presenta també una dimensió retòrica, i potser és aquesta la clau de la seva dinàmica estructural.

En tercer lloc en *El banquet* hi ha un indiscutible protagonisme de la figura humana i intel·lectual de Sòcrates.

El pensament de Plató sobre l'amor es reflecteix, en *El banquet*, únicament en el discurs de Sòcrates.

2.- Comentaris dels diàlegs

El discurs de Fedre.

És una peça oratòria de poca substància. Fedre no sembla haver tret gaire profit de les lliçons del seu mestre Lísies. L'orador dona per suposat que Eros és l'amor físic, la forma més excelsa del qual és l'amor entre mascles. Esmalta la seva exposició de citacions poètiques. Vol demostrar mitjançant textos que Eros és el més antic dels déus. La seva operació és la més beneficiosa per als homes. Introdueix una estranya distinció entre l'amor de l'amant i l'amor de l'amat, per acabar dient que en ambdós casos Eros pot inspirar conductes heroïques. La funció dialèctica d'aquest parlament introductori sembla limitar-se a establir el caràcter diví de l'Amor, que en endavant tots donaran per suposat.

El discurs de Pausànies.

L'amant d'Agató rectifica la soma visió de Fedre. En una prova de bona escola, estableix una distinció entre l'amor vulgar (Afrodita Pandèmona) i l'amor espiritual (Afrodita Urània). L'afecte eròtic és millor el que es dona entre dos mascles, a condició, però, que es tracti d'un lligam fonamentat en l'ànima, una relació intel·lectual. Pausànies disserta sobre les diferents actituds dels pobles grecs enfront de la pederàstia, i s'inclina en una disciplina restrictiva i exigent.

El discurs d'Erixímac.

La intervenció d'aquest metge no és tan pedant i superficial com s'ha comentat. Torna a la visió divina de Fedre i posa l'Amor com una fora còsmica, en la línia de la tradició d'Empèdocles i de la medicina antiga, que basava la salut en una harmoniosa combinació de contraris.

La distinció entre un Eros bo i un Eros dolent no és gaire encertada, ja que aquest darrer actua més aviat com un anti-Eros. Com a bon metge, Erixímac considera que l'Amor vulgar blasmat per Pausànies pot ser beneficiós com qualsevol altre plaer corporal.

El discurs d'Aristòfanes.

El singlot d'Aristòfanes que li ha fet perdre el seu torn de paraula, s'ha de prendre com un mer episodi divertit en un diàleg tot ell inspirat en la comèdia i ple de trets enjogassats.

La intervenció d'Aristòfanes té per finalitat insistir en la intensitat del desig amorós. El mite de l'androgín és pintoresc i poca-solta, molt enginyós tanmateix, i exposat amb gràcia. Hi ha mites i mites, sembla que vulgui dir Plató, i aquest escriptor de comèdies és incapaç de dir o fer res que no sigui còmic.

El discurs d'Agató.

El poeta Agató vol donar d'antuvi una lliçó de mètode adreçada als altres oradors: de primer cal definir la cosa, després analitzar les seves qualitats. Essencialment, Eros és el més jove dels déus, i el més bell. Les seves virtuts són el model de les virtuts humanes: justícia, domini de si mateix, valentia, traça. El poeta acaba amb un encomi de bella prosa poètica.

Discurs de Sòcrates.

Com es pot observar, Plató vol presentar el parlament de Sòcrates com un model de bona retòrica, tal com es practica a l'Acadèmia.

Quant a la concentració formal d'aquest darrer parlament, enllaça directament amb el discurs d'Agató: un bon mètode comença per establir la definició adequada de l'objecte de l'objecte a estudiar. El poeta ja ho havia proposat, però s'havia envescat en referències dispersadores. Plató té ara una excel·lent ocasió per recollir la problemàtica de la definició que havia plantejat als seus diàlegs primerencs. Ara, un Sòcrates amb les eines més esmolades escateix, en una conversa amb Agató, la primera part d'una definició lògicament correcta: el gènere al qual pertany el *definiendum*. Doncs bé, l'amor pertany al gènere de la relació; en concret, és el desig *de*. Com a exemples es posen els més usuals: els termes que expressen relacions entre parents.

La resta de la intervenció de Sòcrates és posada en boca de la sacerdotessa Diotima. L'exposició d'aquesta és dividida per ella mateixa en dues parts, designades d'acord amb la terminologia iniciàtica, petits misteris (continuació de l'elaboració del concepte d'amor) i grans misteris (pertanyen a l'àmbit de la filosofia de l'educació).

La pensadora segueix preparant l'instrument conceptual amb el qual conduirà la reflexió definitòria sobre l'amor: el tòpic dels correlatius contraris i llurs intermediaris. L'estructura formal de la concatenació dels parlaments recupera d'aquesta manera la via oberta amb els discursos d'Exírmac i Aristòfanes.

3.- Conclusions

L'amor no és solament un terme relatiu, sinó que és una entitat correlacionada. Eros té per pare a Poros (Riquesa) y per mare a Penía (Pobresa). Del primer va heretar la tendència a acaparar lo bo y lo bonic, la seva valentia, el seu atractiu y poder, la seva astúcia, el seu anhel de saviesa. De la segona, la seva falta de bens, la seva rudesia, la seva indignència. Així, resulta que Eros era filòsof, perquè no és ignorant ni savi. Però no només això sinó també la bellesa, perquè la meta real de l'amor és la bellesa, la qual, segons Plató no és diferent de bé. Això significa que l'amor busca la felicitat, es a dir, la possessió del bé, al qual tendeix tot ésser humà. Per trobar l'amor s'ha de buscar sempre lo bell i lo bo.

Per Plató qualsevol tendència a la creació és el cercar la immortalitat del creat. Així, aquells homes que són fecunds en el cos són amants de les dones y busquen la seva immortalitat en els seus fills. Però aquells homes que són fecunds en l'ànima, anhelan donar a llum saviesa y d'altres formes més elevades.

Segons Plató existeix una via ascendent per conèixer el veritable amor, per arribar a la contemplació del que és bell en sí. Es tracta d'un ascens que contempla els següents graus:

- 1.– L'amor a la bellesa corporal que posseeix dos moments: l'amor a un cos bell determinat y l'amor a la bellesa corpòria en general.
- 2.– L'amor a la bellesa de les ànimes, és a dir, a la bellesa moral que es manifesta en el quefers y en les regles de conducta del homes.
- 3.– L'amor als coneixements, el qual transcendeix els que serveixen dels ésser concrets.
- 4.– L'amor a lo bell en sí, el qual és el nivell suprem de l'amor y que se'ns revela de sobte, quan hem recorregut correctament els camins anteriors a totes les seves etapes. Aquesta meta de l'amor es l'Idea mateixa de lo bell en el seu esplendor. Ella és eterna, no creada, estable, perquè és eternament idèntica a sí mateixa. D'aquesta Bellesa en sí, a més a més, participen totes les coses belles.

Cronologia

DATA	VIDA I OBRA	HISTÒRIA I CULTURA
428:	Naixement de Plató a Atenes.	
427:		El sofista Gòrgies arriba a Atenes com a ambaixador de la seva ciutat de Leontini.
423:		Aristòfanes representa la comèdia <i>Els núvols</i> , on ridiculitza la figura de Sòcrates.
421:		Acaba el primer període de la Guerra del Peloponès amb la pau de Nícies. Aristòfanes representa <i>La pau</i> .
420:		
414:		Data probable de la mort de Protàgores. Esclaten noves hostilitats entre Esparta i Atenes (la Guerra del Peloponès havia començat el 431). Alcibíades organitza una expedició punitiva contra Siracusa, aliada d'Esparta, que acaba en desfeta total de les naus ateneses.
411:		Revolució oligàrquica a Atenes i instauració del govern reaccionari dels Quatre-cents.
410:		Nova revolució: restabliment de la constitució democràtica a Atenes.
406:	Plató és deixeble de l'heraclitià Cràtil.	
405:		Mort de Sòfocles i d'Eurípides. Derrota de la flota atenesa a Egospòtam. Dionisi es converteix en tirà de Siracusa.
404:	Plató col·labora amb el govern dels Trenta Tirans.	Atenes es rendeix a les tropes espartanes que l'assetjaven. Lisandre, general espartà, fa enderrocar la Gran Muralla i estableix el govern oligàrquic dels Trenta Tirans. Període de represàlies sanguinàries.
403:	Plató és deixeble de Sòcrates.	Caiguda dels Trenta Tirans. Restabliment de la democràcia sota Trasíbul. Amnistia general.
399:	Probable sojorn de Plató a Mègara i potser a Cirene i Egipte.	Sòcrates és acusat d'impietat: és condemnat pel tribunal popular i mor a la presó d'Atenes.

396:	Probable tornada de Plató a Atenes.	Mort de Tucídides.
390:		Escola de retòrica d'Isòcrates.
387:	Primer viatge de Plató a Itàlia i Sicília: visita Arquites de Tarent i la cort de Dionisi de Siracusa.	Pau d'Antàlcides, entre Atenes i Esparta.
384:		Naixement d'Aristòtil a Estagira de Macedònia, i de Demòstenes a Atenes.
380:		Mort de Lísies.
380/370	Inici de la tasca pedagògica que donarà lloc a l'Acadèmia. Redacció dels diàlegs anomenats del primer període: <i>Hípies Menor</i> , <i>Hípies Major</i> (es dubta de la seva autenticitat), <i>Laques</i> , <i>Càrmides</i> , <i>Ió</i> , <i>Protàgones</i> , <i>Eutifró</i> , <i>Apologia</i> , <i>Critó</i> , <i>Gòrgies</i> , <i>Menó</i> , <i>Lisis</i> , <i>Menexem</i> , <i>Eutidem</i> , <i>Cràtil</i> . Cal afegir-hi <i>La República I</i> .	
371:		Batalla de Leuctra: el general tebà Epaminondes derrota els espartans.
370/367	Redacció d' <i>El banquet</i> , <i>Fedó</i> i part de <i>La república</i> .	
369:		Xenofont retorna a Atenes.
367:	Mort de Dionisi el Vell de Siracusa. Segon viatge de Plató a Sicília, convidat per Dió, mentor de Dionisi el Jove. Fracàs dels intents de Plató a la cort siracusana i retorn a Atenes. Aristòtil entra a l'Acadèmia.	
367/361	Composició de la resta de <i>La república</i> , <i>Fedre</i> , <i>Parmènides</i> , <i>Teetet</i> , <i>El sofista</i> , <i>El polític</i> .	
362:		Batalla de Mantinea i la successiva mort d'Epaminondes.
361:	Tercer viatge de Plató a Sicília, convidat per Dionisi el Jove. Nou fracàs polític. Després d'aquesta data: composició de <i>Fileb</i> , <i>Timeu</i> , <i>Críties</i> , <i>Les lleis</i> .	
359:		Filip esdevé rei de Macedònia i instaura la seva política de dominació sobre els altres pobles grecs.
357:		Dió s'apodera del govern de Siracusa. Neix, a Pel·la, Alexandre, que serà anomenat el Gran, fill de Filip de Macedònia.
354:	Data probable de la <i>Carta VII</i> de Plató.	Dió és assassinat a Siracusa. Comencen les hostilitats a Filip de Macedònia contra Atenes, on Demòstenes organitza la resistència. Mort de Xenofont.
347:	Mort de Plató.	

Plató

Vida i obra 2

El banquet

1.- Introducció 3

2.- Comentaris dels diàlegs 4

El discurs de Fedre.

El discurs de Pausànies.

El discurs d'Erixímac.

El discurs d'Aristòfanes.

El discurs d'Agató.

Discurs de Sòcrates.

3.- Conclusions 6

Cronologia 7

Platón

El banquet

